

Č II-6

№ 10., 1924/25.

4.

3. XI. 1924.

COMEDIA

Nina Vavra, proslavljena tragetkinja Zagrebačkog Kazališta, slavi dvadesetipetugodišnjicu umjetničkog rada.

Нина Вавра, прослављена трагеткиња Загребачког казалишта, слави двадесетипету годишњицу уметничког рада.

— Snimak atelier-a Tonka, Zagreb. —

Comoedia

излази сваког понедеоника. Главни уредник Никола Трајковић. Представник „Илустрације“ у редакцији Никола Б. Јовановић. Владислав Јовановић Издавачко Удружење „Илустрација“ Београд, Космајска 22.

Финансијске прилике у београдском позоришту

Данашња криза београдског (и загребачког) позоришта биће свакоме јасна када се наведе факат да оно живи са новим потребама позоришта и проширеним ансамблом на старом буџету (који је и иначе био рецициран). Отуда су управе оба позоришта биле приморане да траже нове кредите, у место којих се добило једно опште решење Министарског Савета, које због дуготрајних кабинетских прилика још није остварено, тако да се сада Народно Позориште у Београду, и ако су приходи јачи но раније, налази у незаслуженој тешкој материјалној ситуацији.

Пошто су две пуне године београдско Народно Позориште надало да ће одобреним репарацијама попунити губитак у материјалу за време рата, спремљено му је лепо разочарање, јер се није исплаћено. Народно Позориште исплатило је тако исто и авансе на основу превођења глумаца по новом закону, у прилично великој суми, али без накнаде, јер је наше Позориште једини надлежност у земљи, где превођење није олакшало финансијску ситуацију.

Буџетски кредити били су основаны на прошлости, и кретали се у натраг, док се развијање позоришта, разумљиво, кретало у напред. Садашње прилике у позоришту могу се сматрати као нормала, на којој се позоришне финансије могу задржати са врло мало флукутација, које би се нивелирале у случају потребе добром зарадом. У Београду управа је имала тешку ситуацију спрам надлежних власти, што је настојавала, као и друга наша велика позоришта, загребачко и љубљанско, да добије накнадне кредите за личне издатке потребне из горњих разлога, а у исто време да оправи зграду Манежа и сазида магацин за декор који *horribile dictu*, за педесет година постојања заједа није успело да постоји.

Тек после измирења свих ових материјалних потреба може се рећи да ће управник Народног позоришта у Београду, моћи себи да попусти луксуз да не жртвује највећи део свога рада и енергије на решавање само материјалних проблема.

У својим опремама београдско позориште једва ако је долазило до минималне потребе при сваком комаду, али нажалост у недостатку опште гардеробе, те потребе су се често шириле на свако парче декора, костима, па чак и на електричне справе.

Правац у коме Управа мисли да иде у погледу саме опреме, симплификација и шире ефекти, у костиму и декору, не прети да те потребе комплицира и повећа.

Труд позоришне Управе на жалост није јасан публици, па чак ни онима до којих је то стало више или мање да га помогну, јер па пример, факат да позориште даје држави шест па и седам милиона динара прихода годишње није познат ни у Парламенту у коме се увек напао по неки глас да при читању буџета расхода критикује повећање у корист позоришта, док читање буџета прихода ретко кога интересује.

Инак, Народно Позориште у Београду може бити захвално предусретљивости надлежних који су очевидно схватили да је позориште један културни агент у држави, њога треба вештачки подржавати, док наши културни центри не буду били способни да их сами својом публиком одржавају. За сада, поред толиких криза позоришта и скорањег затварања Варшавског, и у овом тренутку Фолкс-опере у Бечу, наше главне сцене одржавају се са успехом.

Мале вести

Дворски концерт

У четвртак 30. п. м. приређен је у почаст гостију на конгресу Женске Аватанте у Двору концерт уз суделовање виђенијих чланова наше опере: г-ђа Чалета, Волевач и Попове, затим гг. Томића и Јовановића. На концерту се извео програм арија из опере „Пољубац (Сметана), Борис Годунов“, *La damnation de Faust* (Berlios), „Севиљски Берберин“, „Мињон“, и „Манон“. Пратио је диригент наше опере г. И. Брезовић. Уметници су имали велики успех, а специјално су интересовати г-ђа Чалета и гг. Томић и Јовановић, који су први пут певали у Двору.

Јубилеј г. Јосија Баха.

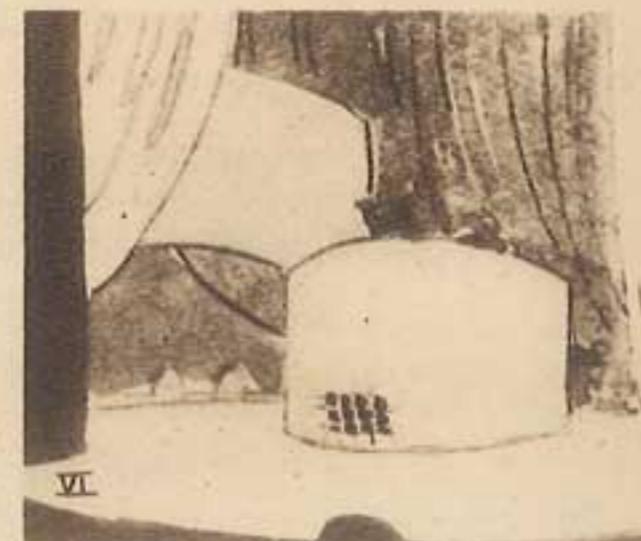
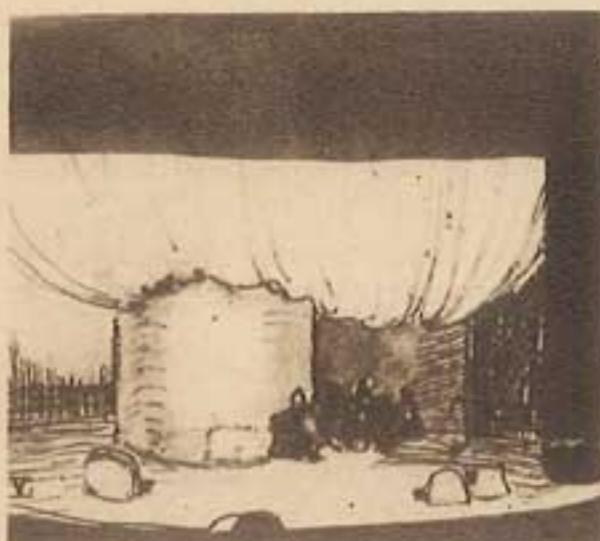
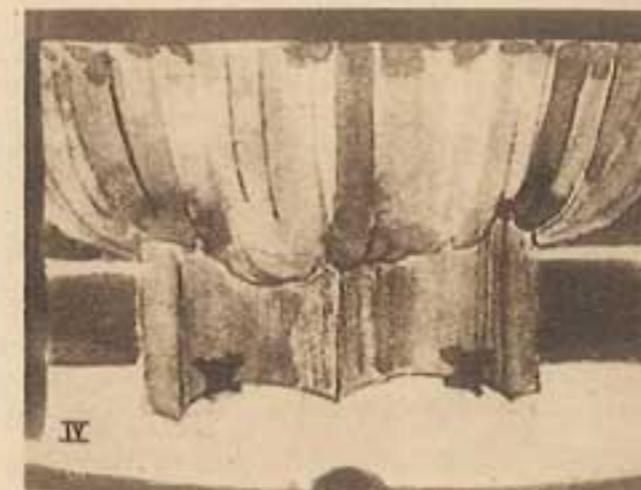
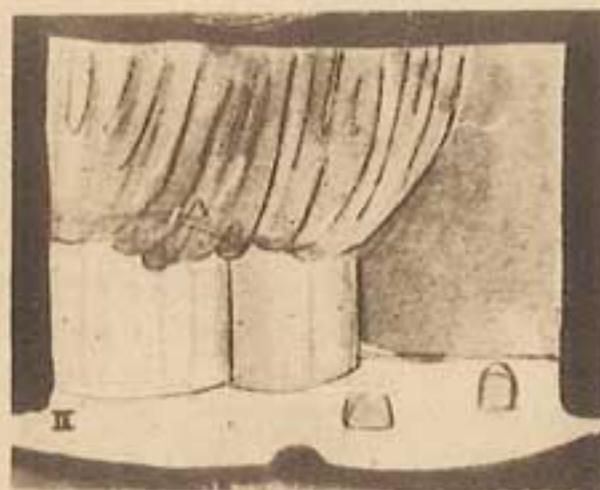
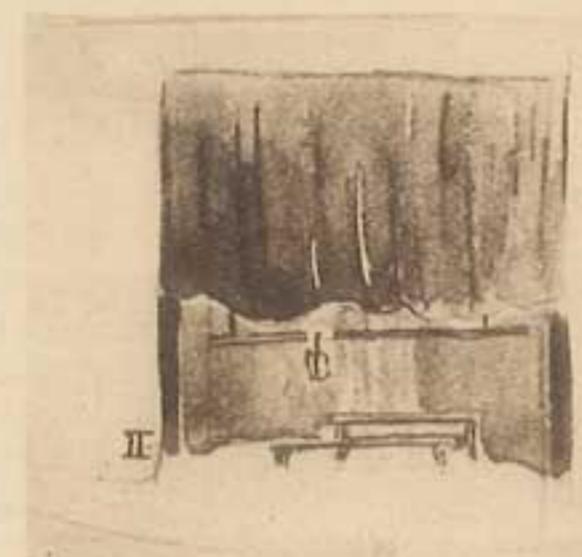
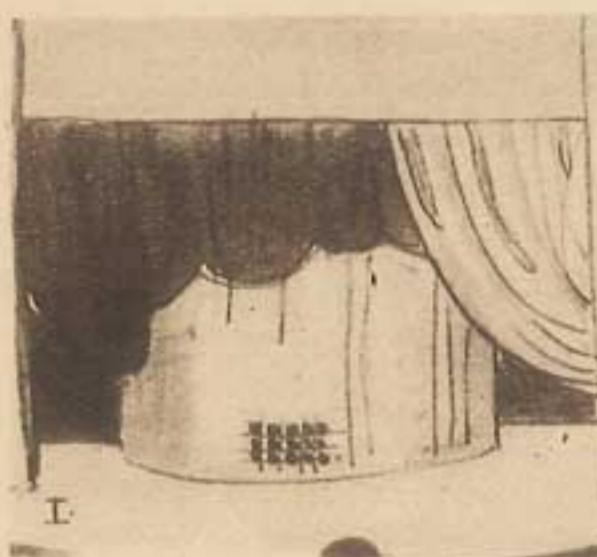
Ових дана прослављено је у најужем кругу позоришних људи и пријатеља двадесетпетогодишњицу рада г. Јосипа Баха, познати загребачки позоришни стручњак.

Г. Бах је недавно пензионисан у положају административног директора Загребачког Казалишта.

Минијатур-Театар у Београду.

У Београду, у сали „Уранија“ отвара се идуће недеље Минијатур-театра, у коме ће играти чланови београдског Народног Позоришта.

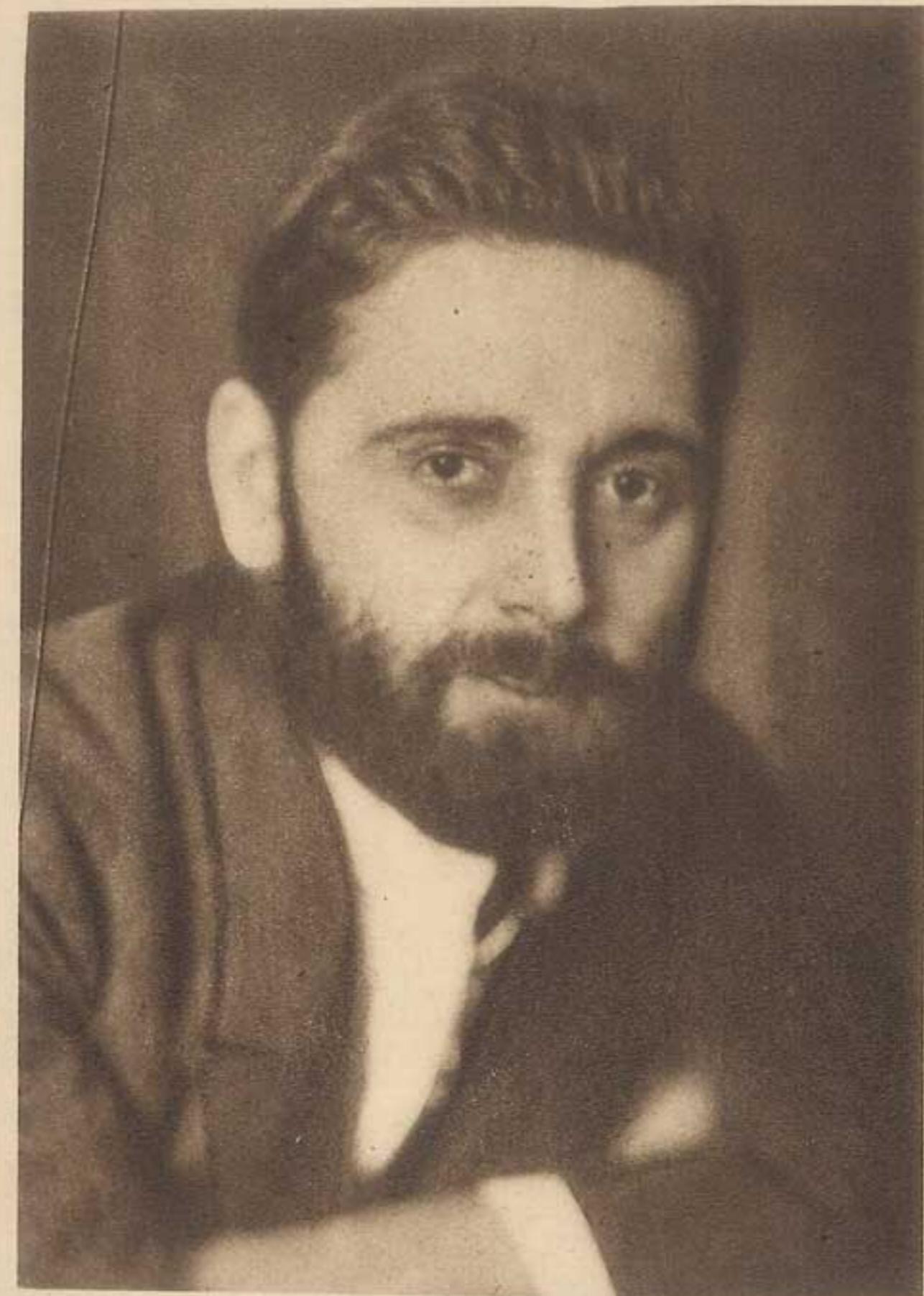
У програму су стилизовани скечови, стилизоване оперете, сатирични монологи, национални квартети, стилизовани балет (по могућству и национални), а доцније стилизоване и експресионистичке драме у једном чину. Истом позоришту припадају и чланови „Soirée libre“, и њихов репертоар ућиће такође у програм Минијатур-Театра.

Zagrebačko Nar. Kazalište: Skice za dekor „Na Tri Kralja“; izradio prof. Ljubo Babić, scenograf Zagrebačkog Kazališta.

Snimak atelier-a Tonka, Zagreb.

Zagrebačko Nar. Pозориште: Скице за дескор „На Три Краља“; израдио проф. Љубо Бабић, сценограф Загребачког Позоришта.

Prof. Ljubo Babić, scenograf Zagrebačkog Kazališta, inscenirao je Shakespeareovu komediju „Na Tri Kralja“. Proff. Љубо Бабић, сценограф Загребачког Позоришта, инсценирао је Шекспирову комедију „На Три Краља“.

— Atelier Tonka — Zagreb. —

Макбет и превођење Шекспира

Као би и 7 књига Дела В. Шекспира у преводу Др. Св. Стефановића изашли су ових дана „Јулије Цезар“ и „Сан Летње Ноћи“. Ускоро ће изашти и „Макбет“. Тим поводом Др. Стефановић дао нам је ове редове.

„Макбет“ је био мој први несумњиви преводилачки успех и пре рата највећи успех нашег позоришта у техничком и уметничком погледу. Мислим да је и по броју представа заузео био једно од првих места. Штампан је у мостарској „Малој Библиотеци“ 1903.

Сам г. Богдан Поповић који никад није имао неких нарочитих слабости за мене, писао ми је тада са љубазним признањем. Попто ми је најпре честитao што сам с чашћу изашао из борбе с непреводљивим Гавраном (реч је о мном првом преводу Поовог „Гаврана“), наставља он у писму од 3.-III-1904. овако: „Додајем да је ваш превод Макбета такође једна врло добра ствар. Ја бих имао да му манишем, али мало. Ја сам чак зачућен, како сте извесне, врло тешке партије лепо превели!“

Ја сам сада припремајући друго издање „Макбета“ имао богатија да манишем оном свом првом преводу, и учинио сам, као и на „Јулију Цезару“, читав низ измена и поправака, као што ће видети сваки ко буде хтео упоређивати „Макбета“ или „Јулија Цезара“ мостарског издања са мојим новим редакцијама тих превода.

То је већ судбина свих превода, па и најбољих, да никад нису довољно добри, и зато стално имају тежњу да се поправљају,

Како му драго, „Макбет“ је у оној мојој првој редакцији значио дефинитивно налажење и учвршћивање принципа за превођење Шекспира којих се од тада држим. Они се укратко могу овако формулисати: интимно уношење у унутрашњи и спољашњи ритам Шекспиров, напоредо са тежњом да се што верније очува и сама фраза Шекспирова. Потпуно раскршћавање са такозваним препевавањем, посрబљивањем и песничким адаптирањем, којега се држао још и Л. Костић, иако се он у том погледу био бескрајно одвојио од својих песничких другова који су се бавили послом превођења, на пр. од Змаја.

Када говоримо о унутрашњем и спољашњем ритму Шекспирових дела, мислим прво на онај унутрашњи ритам душе из кога се рађају сва његова дела, за тим и на сами спољашњи ритам његова стиха. Само једним интимним улијањем у себе и једног и другог ритма, може се учинити покушај да се Шекспир пренесе на наш језик. Да је за то једно интимно познавање Шекспира у његовом оригиналу неопходно потребно, управо први услов рада, изгледа ми више но један аксијом, и покушаји да се он према нашим и страним преводима адаптира, морају неминовно водити или неуспеху, или једном шарлатанству, какво је у културном свету одавно већ потпуно немогуће.

Унутрашњи ритам, чини да неко, иако зна два и више језика, радије преводи на пр. енглеске песнике него немачке или

француске и обрнуто; да се један писац осећа више привучен једној литератури него другој, или једној литературној епохи или правцу пре него другој. Он чини да неко може бити добар преводилац лирске поезије, а рђав драмски, или да може прилично добро преводити, рецимо, француске псевдокласике, а никако Шекспира и т. д.

Апсурдно је, даље, мислити да се с нешто мало песничког талента, или чак и са много неничког талента може бити добар преводилац. Шилер је несумњиво био несравњено већи песник од Шлегла, па ипак његов превод „Макбета“ не ваља. Тако ја на пр. не мислим да је Шастић са свим својим лепим лирским талентом дао добар превод Хајнеове лирике, као што ни Л. Костић са својим несумњивим драмским талентом ипак није дао добре преводе Шекспира.

То се осећа, и то желим да истакнем, како на унуграшњем тако и на спољашњем ритму самих превода. Ја сам, сећам се, још у почетку Шантинева рада на Хајнеу, скренуо му био пажњу да не мења ритам оригинала, који је у осталом везан за толике светски славне композиције. Он је ту моју примедбу врло радо примио к знанју, но да ли је по њој консеквентно и поступно, нијам гледао и не знам. Л. Костић је преводио Шекспира стално у истом, елиптичном, али правилно и одсечно јамбском десетерацу. У погледу стиха нема разлике између његових превода „Ромеа и Јулије“, „Ричарда III.“, „Лира“ и „Хамлета“.

Међутим, сваком позаваоцу Шекспира познато је, да се стих његових познијих драма и по самој спољашности знатно разликује од стиха његових ранијих драма. Те метричке разлике важан су знак за хронологију Шекспирових драма. У онима ранијима, стих је много правилнији, ритмична фраза се поклапа са реченичном фразом, прекорачења (анжамбмана) скоро нема, сликованих стихова је врло много. У познијим, стих је несравњено слободнији, прекорачења пуно, сликова мало, често само на завршетку сцене, фраза има више карактер ритмичне прозе него правилних јамбских десетераца. Између „Јулија Цезара“ и „Антонија и Клеопатре“, између „Ромеа и Ђулијете“ и „Лира“, између „Сва Летње Ноћи“ и „Зимске Бајке“ постоје не мање метричке разлике, и оне се, бар у извесној мери, морају осетити и на једноме добром преводу.

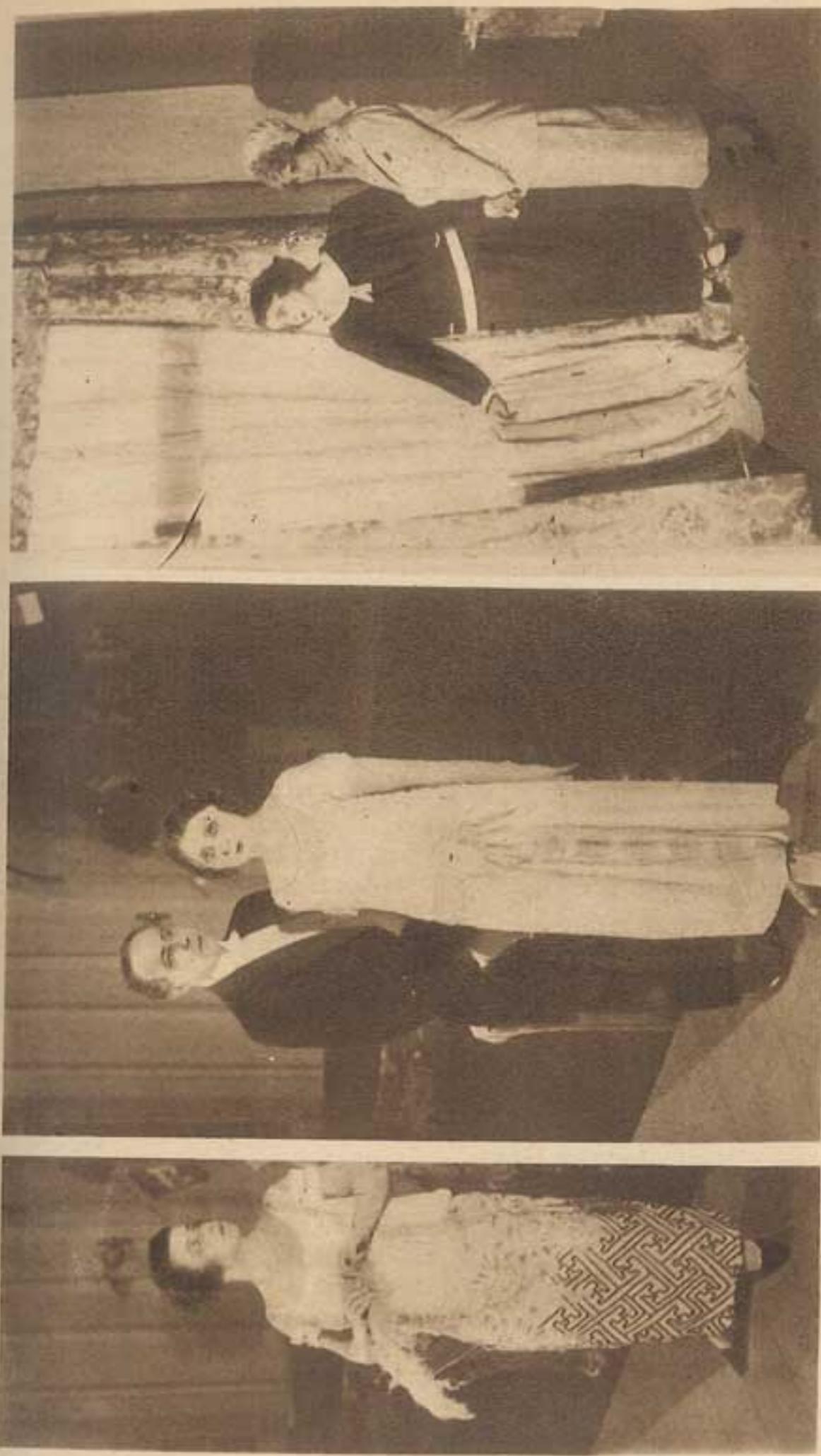
Код нас је, вождост, целокупно знање о Шекспиру, па и знање о његовом стиху још тако очајно мало, да и сасвим иторни игноранти и шарлатани трабују и шкрабају о Шекспиру што им падне на памет или што по разним литературама напајају с њему с брда с дола. Литература о Шекспиру пуна је шарлатанства — сетимо се само целе литературе о Бакону као аутору Шекспирових драма. Али и најбоља и најкритичнија, може послужити само као помоћно средство да се Шекспиру приђе. У Шекспира се може ући само кроз њега самог.

Др. Свет. Стефановић.

Београдско Народно Позориште: „Свадбени марш“ од А. Батаја: (1) Д. Дугалић (Грас) и В. Јовановић (Клод); (2) Сцена из III чина.

Снимци В. Бенчика, Београд.

„Свадбени Марш“ на београдском позорници: А. Таборска (Suzanne); В. Ђрагутиновић (Roger) и Д. Дугалић (Grace) и М. Вапцаровић (Roxe) и Д. Дугалић (Грас) и М. Бандик (ѓијца Ема).

— Снимци В. Бенчика, Београд. —

Nina Vavra.

Bilo je vrijeme vrijeme u našem kulturnom razvitku kad je Nina Vavra stupila prvi put na pozornicu. Jedno vrijeme koje je danas vrlo podcijenjivano, pogotovo od onih koji ne znaju ili ne će da vide šta je kod nas bilo prije toga. I od onih: koji mijere prošlost sa utezima novih dana i više prama svom vlastitom hotjenju nego prama svojoj realnoj mogućnosti ili vrijednosti. A napokon i od onih: koji uzimaju u ruke i opipavaju laganu težinu nekolicine od onih koji su nekad bili medju reprezentantima ondašnjega pokreta. Ako je Hrvatska Moderna bila u cjelini jača od velike većine njezinih pristaša i apostola, koji su dijelom potpuno izhlapili i zamukli, a dijelom se preobrazili u solidne i praktične članove našega društva, to je ona ipak u nekoliko izrazitih i odličnih umjetničkih ličnosti, čije ime ne samo da živi svjetlo u historiji naše kulture, nego i danas, poslije dvaestipet godina umjetničkog djelovanja, usprkos svih novih pokreta, nastojanja i borba, stoji još uvijek u prvom planu — najbogatija naša kulturna epoha: najbogatija i po umjetničkim valeurima i po intenzitetu svoga rada i po vanjskim i unutrašnjim uspjesima. Na svim područjima ona se je jako manifestirala. I poezija i novela i drama i likovne umjetnosti i arhitektura i glumačka umjetnost „Moderne“, pa iako, često, pod vidnim utjecajem škola i tendencija sa strane, broje po nekoliko duhova koji u našoj kulturi zauzimaju izabranu mjesto.

U glumačkoj umjetnosti, koja se je baš u ovo vrijeme također pomladjivala i tražila nove puteve, usprkos još dominantnoj plejadi tako zvane „stare garde“, koja je podigla hrvatski teater na neslućene visine, pojavljuju se novi talenti, koji će kroz malo vremena ne samo zauzeti materijalne pozicije svojih slavnih starijih drugova, nego će dostojno preuzeti njihovu umjetničku baštinu i povećati je, razviti i unaprediti. Najjači individualitet i najopsežniji talenat medju ovim ondašnjim mladima bila je nesumnjivo: **Nina Vavra**. Ona je imala jednu veliku prednost pred svojim drugovima: bila je sama literarno aktivna i baveći se kulturnim problemima svoga vremena iztančala je svoj ukus, obogatila svoje znanje i stekla vlastite poglede na život i umjetnost. To joj je pomoglo da se, već u prvi čas otrgne svim utjecajima, i domaćim i stranim, da se emancipira od svih tradicija i manira, koje su onda vrijedile kao nepromjenjivi zakoni u životu našega teatra, i da crpi i vadi svoju umjetnost iz same sebe. Biti svoja do posljednje konsekvencije — to je bio cilj svih njezinih nastojanja. Bio i ostao. Jer Vavra je tekom svojih godina razvijala samo sebe, kao što je to od nje, kao ličnosti, učinio sam život. Djevojka, žena, majka: u svim mogućim varijacijama do potpunog izcrpljenja: to je umjetnička karijera Nine Vavre. Njezina pak umjetnička snaga leži u izvedbi svake od tih varijacija, nalazeći najrafiniranije detalje i najdiferencirane motive, upotrebljujući sva svoja mimička, glasovna i psihička sredstva u čitavom njihovom opsegu. Za to ne spada Vavra,

poput drugih glumica, u jednu posebnu kategoriju, niti bi itko mogao da kaže o njoj: Vavra je tragetkinja. Ili: heroina. Ili: (da se poslužim jednim izrazom pozorišnog žargona): perverzna ljubavnica. Ili: (u jačem smislu ove riječi): sentimentalna. Ili: intrigantica. Ili: komičarka. Ali ona je sve to bila i ona sve to može biti. I to sa jednakim intenzitetom, osjećanjem i uvjerenjem. Tko bi ikad mogao pomisliti da Margareta (u Ričardu III.) koja kune i zaviđa kao ranjena vučica može da nosi u srcu mekane glasove Hasanaginice, od kojih jeca parter do posljednjeg sjedala? Ili kako se može protumačiti da je ona ista žena koja u „Elektri“ kao furija pleše nad svojim osvjetničkim krvološtvom sutra lutati kao beztjelesni simbol „u Maeterlinkovoj Ygraini? Ili otkuda dolazi to da se jedna cinična Krležina Američanka može pretvoriti u plemenitu, nesebičnu pojavu Vojnovićeve Jele? I čitav niz Vavrinih uloga nije nego niz ovakovih kontrasta. Ali ovo, nije virtuozitet kako bi se to moglo misliti na prvi mah. Ni hiatrionska rutina. Ni nastojanje i naprezanje jednog jakog intelekta i čvrste volje. Ima ovdje nešto mnogo dublje. Iza čitavog ovog bezbroja duševnih odraza, najraznoličnijih, na protivnjih, najnesložnijih, kojima je Vavra znala dati tačan ton i zvuk, živi žena. Žena našega vremena. Sa svim svojim težnjama i bolima. Sa svim radostima i nagonima. Počam od one koja se je otela svim buržujskim zakonima pa sve do one zadnje patnice i robotnice, izrabljene od glada i od muškarca. Uživjeti se u sreću i u stradanje današnje žene, bilo koje bilo kakve, pristupna za sve gradacije ljubavi i mržnje, za sve visine i sve podlosti, sposobna da upotrebljuje svako oružje najčišće i najuzvišenije, kao i najgadnije i najkukavnije za svoj opstanak i obranu, za svoju strast i osjećaj — to je Vavrina umjetnost. Utjeloviti sve što je u ženi. Proživjeti sve njezine udese, proći svim njezinim stazama, uzdisati svim njezinim srcima i klicati njezinim dušama. Jedino prazna, bezsadržajna, bezbojna žena koja prolazi svijetom kao šaren, primamljiv, površan predmet bez duše, koja nije došla ni u kakav životni sukob, neranjena, neudarena, negurnuta od udesne noge, ne nalazi u Vavrinoj umjetnosti izraza. Vavra ne pozna dušica što žive u leptiru ili se kite ružinim pantljikama. Ona nema resonance za afektirane krikove salonskih guščića, koje od svojih afekata prave kolačice, što ih serviraju kod čaja blaziranim kavalirima. Jednako ne bi shvatila brakolomku koja, iza ledja svom mužu, tjeri flirt do nevjere i stvara komotni triangl modernih brakova, potčinjujući svoje afekte onoj zlatnoj: „vuk sit i koza cijela!“ Ne — jer to je laž: a Vavrina umjetnost ne zna lagati. Ona živi od sukoba i udara, od preloma i rastrganosti. Dakle od dogadjaja gde se ne izlazi putem kompromisa i adaptacija: gdje život nije igra slijepoga miša ili banalni „five o'clock tea“ nego teško provlačenje kroz grmlje strasti i težnja na kome se ostavljaju čitavi komadi živoga mesa.

Razumije se da umjetnica, koja je kadra da u sebi koncentrira najjače motive ženske psihe, mora ne samo da ima umjetničkih sredstava, kojima to izrazuje, nego i suverenu vlast nad njima da ih upo-

Zagrebačko Kazalište: Ela Hafner-Bergermano — odlična salonska glumica, uspjela kao Elisabeth u Maughamovom „Krugu“.

— Atelier Tonka — Zagreb. —

Zagrebacko Pozorniste: Ela Haflner-Bergermano, odlična salonska glumica, uspješno pala kao Jelisaveta u More'u „Krug“.

Zagrebačko Kazalište: Nana Šilović, mala talentovana balerina, kao Lutka u „Bajaderi“, u zagrebačkoj izvedbi ove operete.

— Atelier Tonka — Zagreb. —

Zagrebacko Pozorniste: Nana Šilović, mala talentiрана балерина, као Лутка у „Бадери“, у загребачком приказу ове оперете.

trebi u svim školama i gradacijama. Njezin temperament zna da se digne do intenzivno-usijanog žara. Bez vidljivog plamena, koji plane i prolazi. Do žara u kome se rastaljuje svaka krutost i u kome se uništavaju životi. Njezina strast izbija tiho, često u nervoznim drhtajima ruku i trepavica, a drugda u dugim, moduliranim krikovima koji su oštri kao noži. Njezina bol ide ukočena naokolo kao mramorni, beščulni kip, a onda opet nariče očajna i neutješna dirajući i najtvrdje srce. Njezina radost izrazuje se sad u punom i zvonkom smijehu, a ostaje drugo nego ludište ili pušnuto srce. Ona je kadra da se raspe sad u paroksizmu raspojasanog klicanja i ciktanja za kojim ne preuđe osjećaja kao što može da po jednom jedinom podje u propast. Katkad je u njoj samo duh živ, dapače i nije nego jedna vizija. Drugi put je ona sama put i krv.

Vavra je neizerpiva u detaljima kojima izgradjuje svoje uloge. Jedno obilje linija, izraza, momenata, koje uočimo tekar kad je nekolicu puta vidimo u istoj ulozi. Samo to nije kako smo vidjeli kod Rusa, koji dosljedno opetuju sve i najmanje svoje nijanse i podsjećaju svojim virtuozitetom na mrtve muskulature koje kreće električna struja. Ona često nadodaje nove, ispušta ili zaboravlja stare. I to daje svakom njezinom nastupu svježinu i spontanost. Vavra ne pozna stereotipnosti. Ona se nikad ne kopira. Ni onda, kad čitav ansambl oko nje, deguitiran od dugog opstojanja, igra bez volje i zanosa. Karakteristično je kako Vavra nije nikad onakova na premijeri kakova je na glavnom pokusu. Ili bolja ili gora, ali uvijek drukčija. Kao da oba puta ponovo doživljuje svoju ulogu. I tome nije uzrok trema (koju ona posjeduje u mjeri kao kakva plaha početnica!), nego jači ili slabiji intenzitet umjetničkog raspoloženja. O tom mi je pokojni Ogrizović često govorio, koji ju je toliko puta gledao u svojoj Hasanaginici: — „Uvijek velika, nikad ista“ — rekao bi.

Vavrini govor nije uviek ugodan, često kriješta i oštar. Ne poznaje gipkosti i modulacije, koje pozna govor Strozzi-jeve ni sonornosti i čistoće Markovićeve. Ali on posjeduje vibracije, koje su katkad tako blage i mekane i tako podobne za toplinu i čežnjivost osjećanja, da ganjiva do suza. Drugda je u njemu toliko nervozne oštirine i morbozne prigušenosti, da drži slušaoca u napetosti i nemiru. Katkad prelazi u histeričke vapaje, u animalističke krikove, pa se ponovo sunovraćuje u neartikularno hroptanje, da prestravljuje i zgrozi. Dosta je sjetiti se njezine „Elektre“. Poljska umjetnica Wisočka, koja ju možda u vanjskom ritmu natkriljuje, nije ni iz daleka našla one nutarnje tonove za ovu ulogu koje posjeduje Vavra. Vavra je preveć blizu života i vrlo udaljena od stilizacije, a da bi mogla kopirati mahnite menade sa grčkih vazana: osjeća da u jednoj takoj vajarskoj duši kao što je Elektrina nema mjesta za snobističko — estetske eksperimente.

Radi svega ovoga malo je kod nas glumica koje bi uživale tako opće priznanje kao Nina Vavra. Pogotovo su žive simpatije koje gojili za nju ženska publika. Sve žene bez razlike vide u njoj svoju dru-

žicu, subornicu i suparnicu. Ona je skoro svakoj taknula srca. Ona je skoro svakoj govorila njezinim glasom. Ona je skoro svakoj inkarnirala udes. Pogotovo onima koje su najjače ljubile, najviše patile, najstrasnije stradale.

I slaveći svoj dvaestpetgodišnji jubilej ne gleda ona iza sebe na silu odigranih uloga. To može i svaki drugi pozorišni umjetnik. Zato se može reći da je evo svršila dvaest i pet godina glumačkog života, al ipak: Nina Vavra nije nikad glumila. Ni jedanput. Možda i onda kad je, u ulozi paža, prvi put nastupila kao učenica Mileticeve glumačke škole. Ona je svaki put kad je nastupila na pozornici, kao u vlastitom životu: živila. Jer u njoj su tisuće žena!

Zagreb, koncem oktobra, 1924.

Milan Begović.

Umjetničko djelo Nine Vavre

Povodom 25. godišnjice umjetničkog rada.

U suštini, po karakteru i prema slavi Nina Vavra je velika tragedkinja našega naturalizma. Ali od svoga početka njene su uloge bile toliko raznovrsnog karaktera, da se kod nje može u pravom smislu govoriti o jednoj glumačkoj univerzalnosti, koja počinje od klasicizma i seže do ekspresionizma. Od naivke u „Kontroloru spačevih vagona“ do komične usidjelice u „Coralie et Comp“ pa od karakternih uloga do tragedkinje nema struke, u kojoj se nije okušala. Od paža u „Henriku IV“ do Strugača u „Lumpaciusu Vagabundusu“ ona je prešla sve skale osjećanja: od najsuptilnijih djetinjskih do grubih muškaračkih, pa poznavajući svoje mogućnosti i sudeći o njima kritički, Nina Vavra ima pravo, da žali, što nije muško, jer bi joj, kako sama govari, bio još širi djelokrug i sigurno bi bio najzaposleniji član teatra. No i ovako nastupila je u 240 najraznovrsnijih uloga više od 1100 puta u Zagrebu, a s gostovanjima po čitavoj Jugoslaviji i preko 1200 puta.

U samoj „Hasanaginici“, koja se daje na dan njenog jubileja, nastupila je u Zagrebu 98 puta, dok je s nastupima izvan Zagreba prikazala Hasanaginici više od 100 puta.

1904. gostovala je u „Narodnom Divadlu“ u Pragu sedam večeri kao Eva u Madačevoj „Čovjekovoj tragediji“, koju je glumila na češkom jeziku.

Da se barem donekle stvari slika dvadesetpetgodišnjeg rada g-de Nine Vavre obratila se naša redakcija na g. direktora Josipa Bacha, supruga slavljenje tragedkinje, koji nam je ljubezno dao ovaj interesantan popis Vavrinih najvažnijih uloga do danas:

I. U domaćim djelima:

Tucić: Bura (Kata)

„ Povratak (Kata)

„ Niz strminu (Stana)

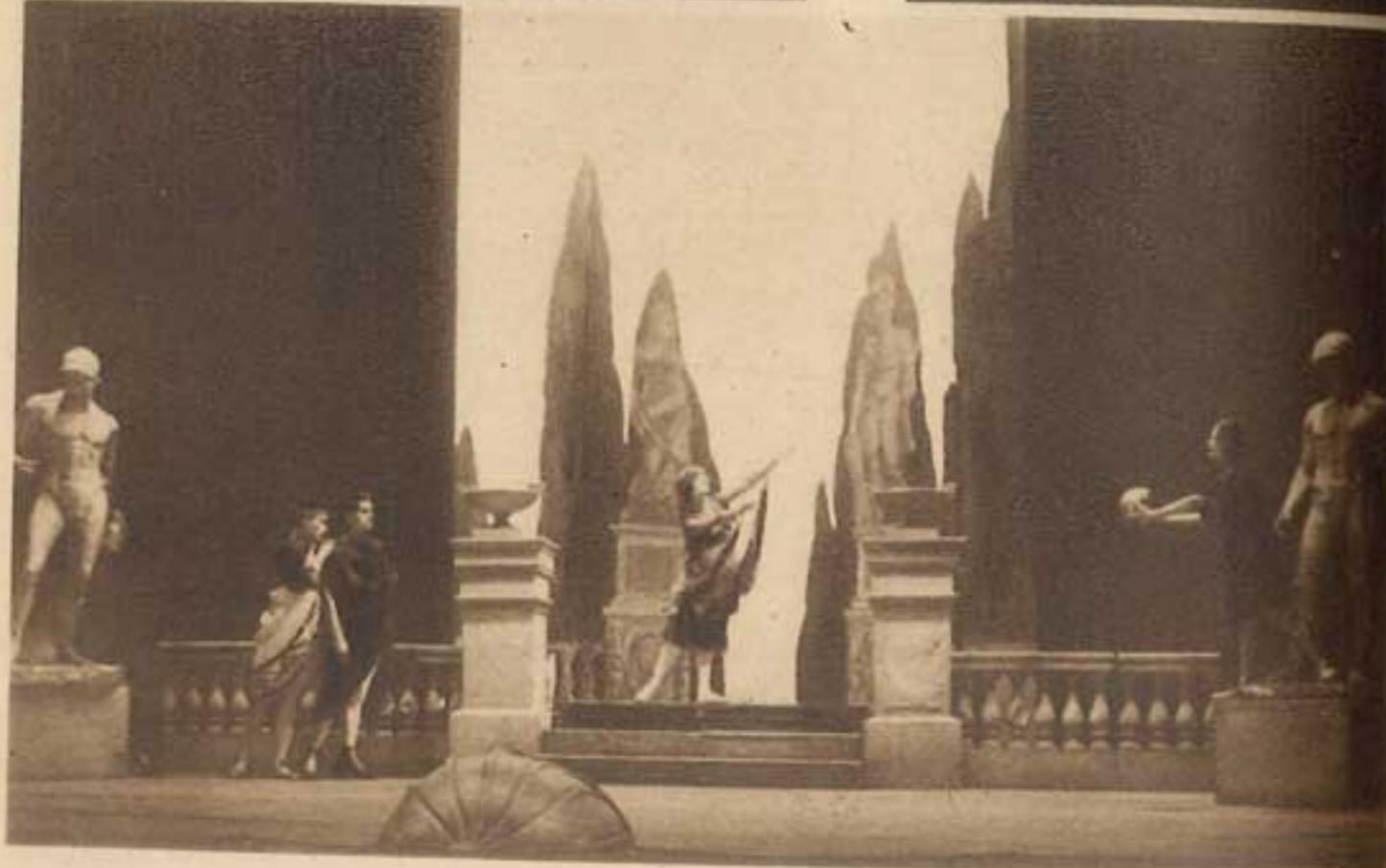
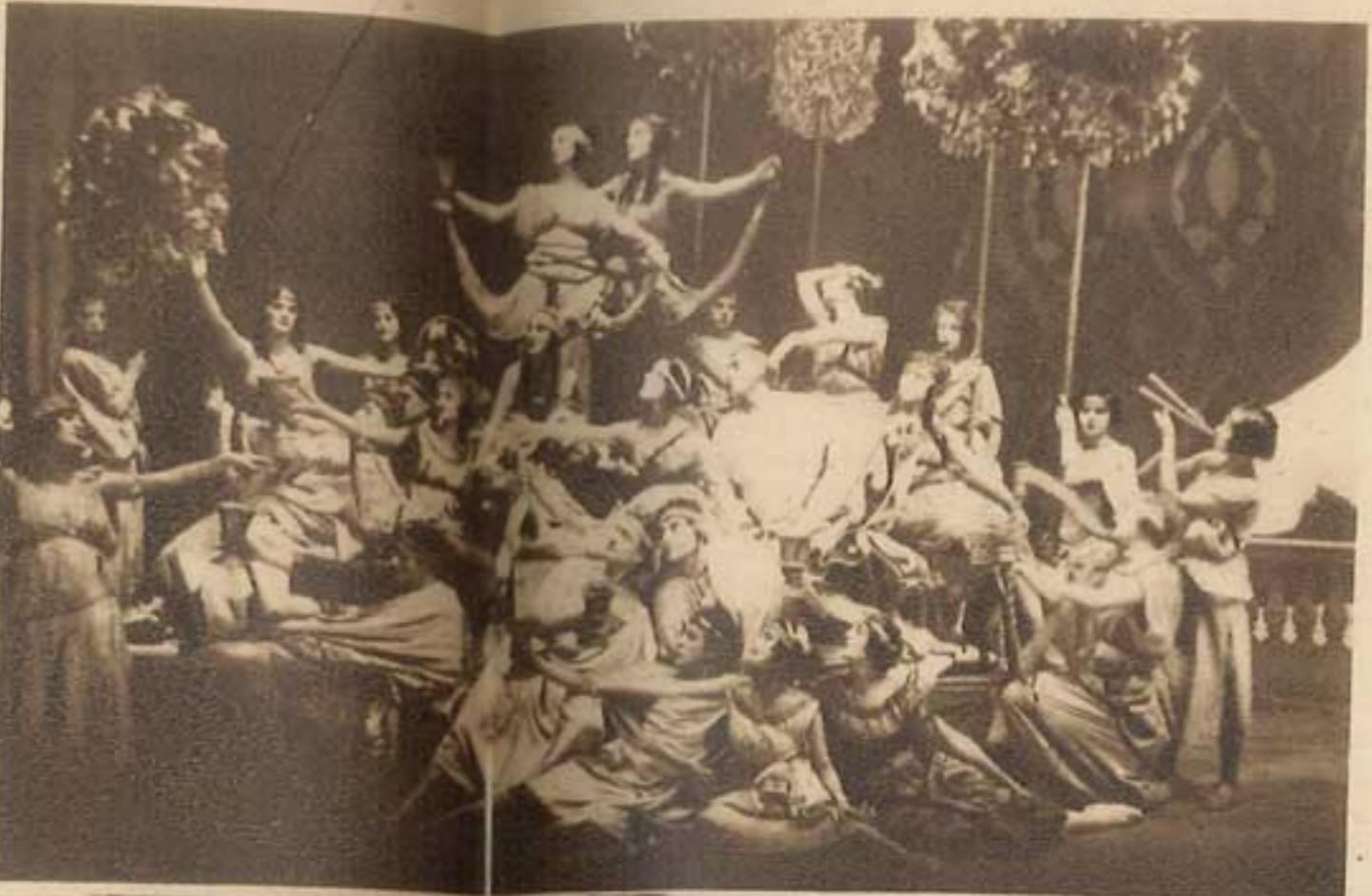
„ Golgota (Žena)

Kolarić-Kišur: Okovi života (Ira)

Galović: Tamara

Dečak: Ponos (Chester)

Begović: Šting

Сјенкјевичева прослава на београдској позорници: Quo Vadis, слике и балет: Хилон на крсту; Sienkiewiczeva proslava na beogradskoj pozornici: Quo Vadis, slike i balet: Chilon na krstu; сцена из „Петронијеве смрти; Св. Петар; Игра Ауле и Лигије; Сцена из „Петронијеве смрти“. Iz „Petronijeve smrti; Sveti Peter; Igra Aule i Liglije; Scena iz Petronijeve smrti“.

Снимци Вл. Бенчика, Београд.

Hrčić: U sumraku (Ola)
More (Stana)
Ogrizović: Hasanaginica
" Banović Strahinja (An-
gjelija Ljuba)
" Objavljenje (Ona)
Vojnović: Ekvinocijo (Jele)
Maškarate (Mara)
P. Petrović: Duše (Lela)
" Šuma (Dana)
" Čvor (Ranka)
" Mrak (Marta Vujin)

Kosor: Požar strasti (Ciganka)
" Nepobjediva lada (Domina)
Kulundžić: Ponoć (Lenka)
Krleža: Vučjak (Eva)
Lovrić: Sin (Majka)
Ivakić: Inoče (Kaja)
Freudenreich: Graničari (Mara)
Nušić: Jesenja kiša (kreirala u
Beogradu glavnu ulogu
Katarine g. 1909.)
" Knez od Semberije (Boja)
Zagorka: Evica Gubčeva

II. U klasičnim i modernim djelima:

Sofoklo: Antigona
-Hofmannsthal: Elektra
Eshil: Oresteja (Kasandra)
Euripid: Trojanke (Andromaha)
Shakespeare: Rikard III. (Mar-
gareta)

Ibsen: Rosmersholm (Rebekka)
" Divlja patka (Gina)
Čehov: Ujak Vanja (Sonja)
Björson: Nad našu snagu (Rahel)
Strindberg: Gospodica Julija

" Troilo i Kresida (Kasandra)
" Kralj Lear (Regan)
" San ljetne noći (He-
lena i Hipolita)

Lomača (Mati Eliza)
Tolstoј: Moć tmine (Anisja)
Hauptmann: Rosa Bernd
" Parcovi (g-da John)
" Tkalec (Lujza Hilse)
Schönherr: Zemlja (Mena)

Molière: Tartuffe (Dorina)

Žena vrag
Mrštik: Maryša
Grimera: U dolini (Marta)
D' Annunzio: Jarijeva kć
Brieux: Crveni talar (Žaneta)
Maeterlinck: Tintagilesova smrt
(Ygraine)
Bernstein: Vihor (Helene)
Lavedan: Dvoboј (Vojvotkinja)
Praga: Kriza (Nicoletta)

III. Komične uloge:

Thoma: Lokalna željeznica (Len-
čika) Šenoa: Ljubica (Paunovićka)
Valabregne-Henequin: Coralie et Otto Ernst: Školnik Flachsmann
Compagnie (Laura) Veber: Derište (gospoda Suber-
Šenoa-Dežman: Zlatarevo zlato ceaux"
(Šafranićka) Nušić: Svet (gospoda Tomička)

Na prvi pogled vidi se iz ovoga popisa, koliko je mnogo lica
kreirala Nina Vavra u našem domaćem repertoaru, te, prema tome,
kolika je njena zasluga za našu kulturu uopće: ljubav i shvaćanje
za naše poređ velikog talenta i sposobnosti pomogla je afirmaciji
naše drame kod nas — a to je, još pred dvadesetak godina, bilo
gotovo neizvedivo.

Kulturni rad gde Nine Vavre međutim ne prestaje na grani-
cama njenih glumačkih odlika. Nina Vavra prevela je do danas
šezdesetipet drama na naš jezik, odlično i teaterski. Osim toga je
napisala do 50 članaka o raznim umjetnicima i velikanima našim i
svjetskim, od kojih su najpoznatiji oni o Hamsunu, Sologubu, Bangu,
Przybyszewskom, Kačalovu, Meštroviću, Vojnoviću, Strindbergu.

Inscenacija „Na Tri Kralja“.**Principi Babićevih cilindričnih paraventa**

U prijašnjem broju ja sam u interviewu s g. drom Gavellom
objasnio stanovište kod sintetične inscenacije Shakespeareove ko-
medije „Na Tri Kralja“; ovaj put treba na osnovu slika u ovom bro-
ju, koje su radjene prema skici u bojama (te ne mogu, dakako, doča-
rati ni izdaleka dojam jedne postavljene scene, koju ćemo donijeti
fotografijama sa pozornice) sve principe kod postavljanja takozvana
„cilindričnih paraventa“, na kojima se, prema zamisli scenografa
prof. Ljube Babića, osnivaju sve scenske promjene u komediji.

Treba zamisliti jedan visoki cilindar, prepolovljen tako, da se
od njega dobiju dva polucilindrična paraventa (zaslona). Oba se
paraventa lako pomicu te ih mogu sami glumci u igri pomicati pre-
ma potrebi, te pojedinačno ili jedan prema drugome smještati u raz-
ličite postave prema gledaocu, od kojih svaka postava zatvara naro-
čito velik prostor i daje priliku za odredjeno smještanje lica i njihovo
kretanje.

Prema našim slikama ovo su najosnovnije pozicije paraventa
pred gledaocima:

1. konveksni položaj paraventa služi da dočara u prvom redu
jedan exteriur, jedno zdanje, u našem slučaju on dočarava zatvor, u
kome jedno lice u igri mora da čami, gledajući kroz nisku rupu, koja
je kao prozor samo aplicirana.

2. konkavni položaj paraventa, postavljenog naprijed na rub sce-
ne, zatvara mali intiman prostor, u kome se održaje „terevenka“
gospa Tobije, dakle predočuje intimni interieur.

3. bikonveksni, konveksni položaj dvaju paraventa dočarava
takodjer jedan eksterieur samo neutralniji od konveksnoga, n. pr.
jednu baštu (konveksija drveća u šumi).

4. binkokavni položaj predočuje dva interieura, osobito pode-
san prostor za scenu Olivija-Viola.

5. konveks-konkavni položaj paraventa predočuje „Orsinov
kompleks“ te daje prilike za krivudavo vrludanje u kretanju, kakvo
je karakteristično za Orsina.

6. konkav-konveksni položaj, obratno od prvašnjeg, predočuje
kompleks Malvolia.

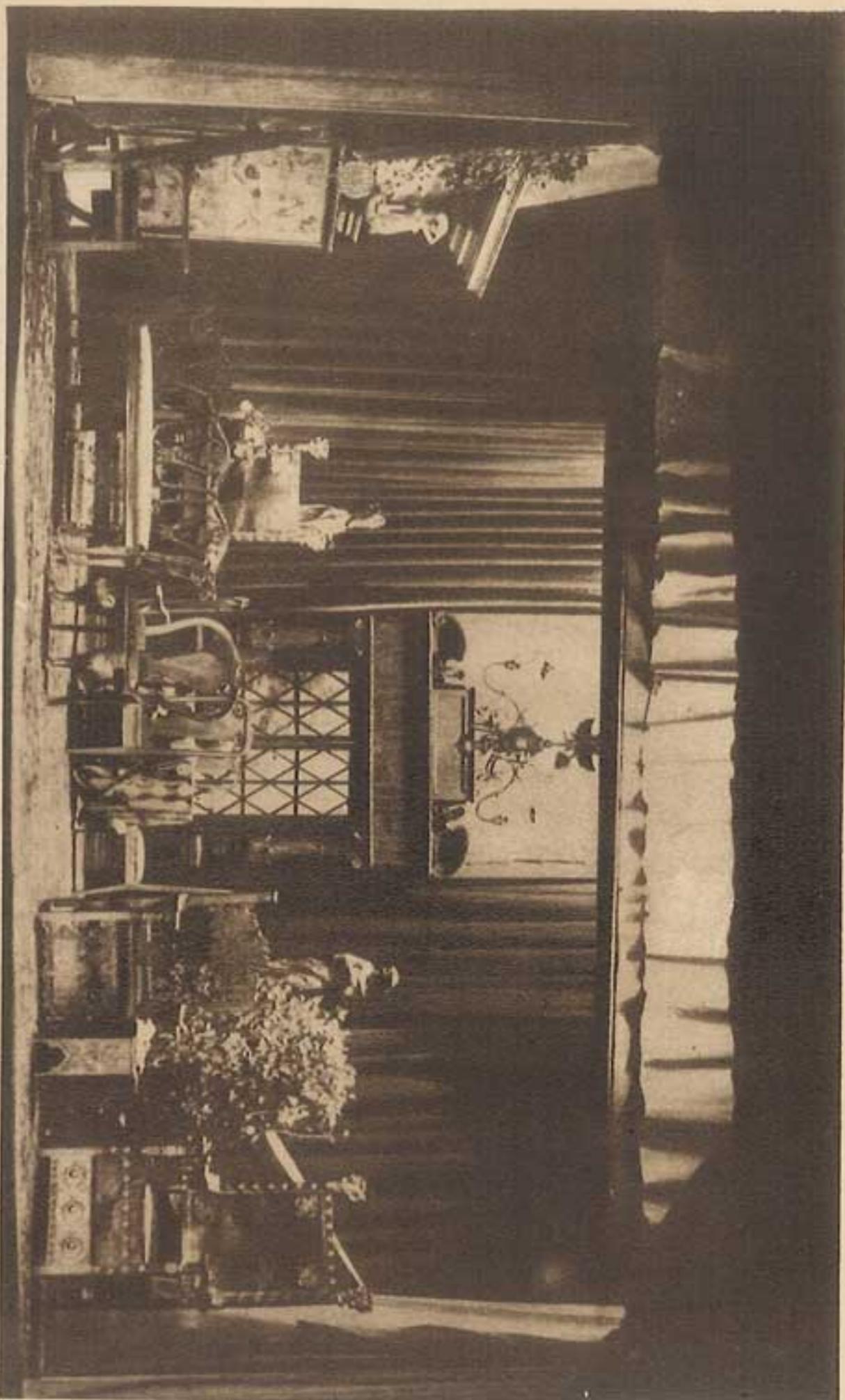
Zagrebačko Kazalište: Jurač Dević, navršio je trideset godina dječja delovanja u Zagrebačkom Kazalištu. — August Cillić, gostovao je s uspjehom kao Argan na zagrebačkoj pozornici.

— Atelier Tonka — Zagreb.

Zagrebačko kazalište na Tržiću. Dekor Maughamove komedije "Krug" Zagrebačko Pozorište na Tuškanцу. Dekor Maughamove komedije "Krug" u režiji Iva Raška.

— Atelier Tonka, Zagreb. —

Pored ovih osnovnih položaja dakako da ima još mnogo drugih, tako, da se za cijele igre mijenjaju položaj i štimunzi. Tako je, na primjer, interesantan „kontrakonveksni“ položaj, (kada je jedan paravent prema drugom okrenut svojim izbočinama, svojim ledjima) položaj, do komičnosti prikladan za scenu „Dvoboja“. Kod scene „prisluškivanja“ može se cijeli cilindar pomicati sa izvjesljivim slušaćima. Kod scene „otvaranja vidika u budućnost“ dolaze paraventi u „kontrakonkavni“ položaj, a medju njima je ogroman sjajni horizont.

Promjene teku iz jednog položaja u drugi. Tako iz „konveks-konkavnog“ položaja Malovijevog postavljaju igrači paravente u „bikonveksni“ neutralni položaj za scenu, koja se odigrava vani. Iz „bikonkavnog“ položaja u unutrašnjosti (scena Viola — Olivija) nastaje „kontrakonveksni“ položaj za scenu „dvoboja“. Iz „bikonveksnog“ neutralnog exterieura nastaje „kontrakonkavni“ položaj s velikim slobodnim prostorom između oba paraventa.

Prostor iznad paraventa, zatvoren je zavjesama, koje prema njima padaju. Boja zavjese karakterizira milieu.

Od premetnica sve je svedeno na dva zelena kubusa, koji u raznim položajima, prema raznim postavama paraventa različite objekte (stolice, kamenje, naslone itd.) predložuju. Tu i tamo dolazi još po koji konkretniji objekat.

Svakako je teško opisati, na ovaj način, sav kontinuitet neprestanih promjena, koje su olakšane baš ovim originalnim principom paraventa g. prof. Ljube Babća. Ali i ovaj kratki opis glavnih simetričnih postava može uoči premijere da dočara svu interesantnost ovoga novoga shvaćanja sintetične i apstraktne Shakespeareovske scene.

Florijan.

Јужна Србија.

БИТОЉ

Скамполо.

Средином проплог месеца дата је ова већ популарна широм целе Југославије, Никодемијева ствар. Изведена је добро, нарочито ако се узму у обзир месне прилике Битоља, и околности под којима се уметност овде развија.

Поред добро схваћених улога свих учесника, пада у очи креација младе г-џе Миле Динуловић, која се у улози Скампола видно истакла. Она је на један врло природан начин изражавања свих психичких момената, дала ову изразиту и захвалну улогу.

Позоришна зграда.

Стара зграда Битољског Позоришта, једна од најлепших прерата у граду, трудом и заузимањем Одбора Грађанског Позоришта, као и прегалаштвом инжењера г. Самарџића, оправља се приличном брзином, те се можемо надати, да ћемо ускоро имати једну од најлепших позоришних зграда на нашем Југу.

Народно казалиште у Осјеку

Драма

Премијера Стриндберговог „Плеса мртвача“ био је један особити догађај у раду и развоју наше драме. Страшна брачна трагедија, коју је Стриндберг писао крвљу, била је од наших интерпрета тако прецизно изнесена, да су моменти неки (н. пр. конац III. чина) у публици ставили тако расположење, да је по свршетку чина провалила права бура одушевљења. То у првом реду вреди за госпођу Зору Вуксан — Барловић, која је играла Алису, а онда за капетана Едгара Аце Гавриловића. Улогу Курта играо је Дујам Билош исто тако помно и озбиљно. Успех ове вечери забележила је осјечка критика.

23. ов. мј била је премијера комедије Bernarda Shawa *Pigmalian*, а главне су улоге играле: Елизу — Невенка Винценс — Варловић, професора Higginsa — Јово Мартинчевић и Alfreda Dolittla — М. Д. Миловановић.

Опера

Опера је извела Weberovog „Стријелца Виљењака“ (у којој су главне партије певали г-ђе Дита Ковач и Злата Трбуховић и гг. Василиј Страбо — Тоогицки, Рудолф Букшег, Milan Pichler и Сергиј Николајевић) и Вердијеву „Il Trovatore“ (главне партије: Анка Милић, Штефа Родан, гг. Dragutin Hochholzer, Ивањац, Milan Pichler и Сергеј Николајевић). У „Aidi“ је Радамеса певао први пут тенорист г. Ној Матошић с лепим успехом.

У оперети се давала „Manzelle Nitouche“ с г-ђом Ивицом Бранковић у насловној партији, затим „Побједница“, оперета од Клајна, музика Чайковскога, у којој главне партије певају г-ђе Злата Трбуховић, Боба Тодоровић и гг. Ђуро Трбуховић и Владимира Мајхенић.

Наредни опрски новитет биће „Pierrot No“ од Ива Тијардовића. Ова оперета спада у најновији тип т. зв. плесних оперета и у Сплиту је имала изванредан успех, па ће се доскора давати и у Загребу. Инсценација ће бити у стилу саме оперете и израђене су нове декорације. Плесни су шлагери пуни ритмике, док је у исто време све проткано гротескном комиком. Режира г. Трбуховић.

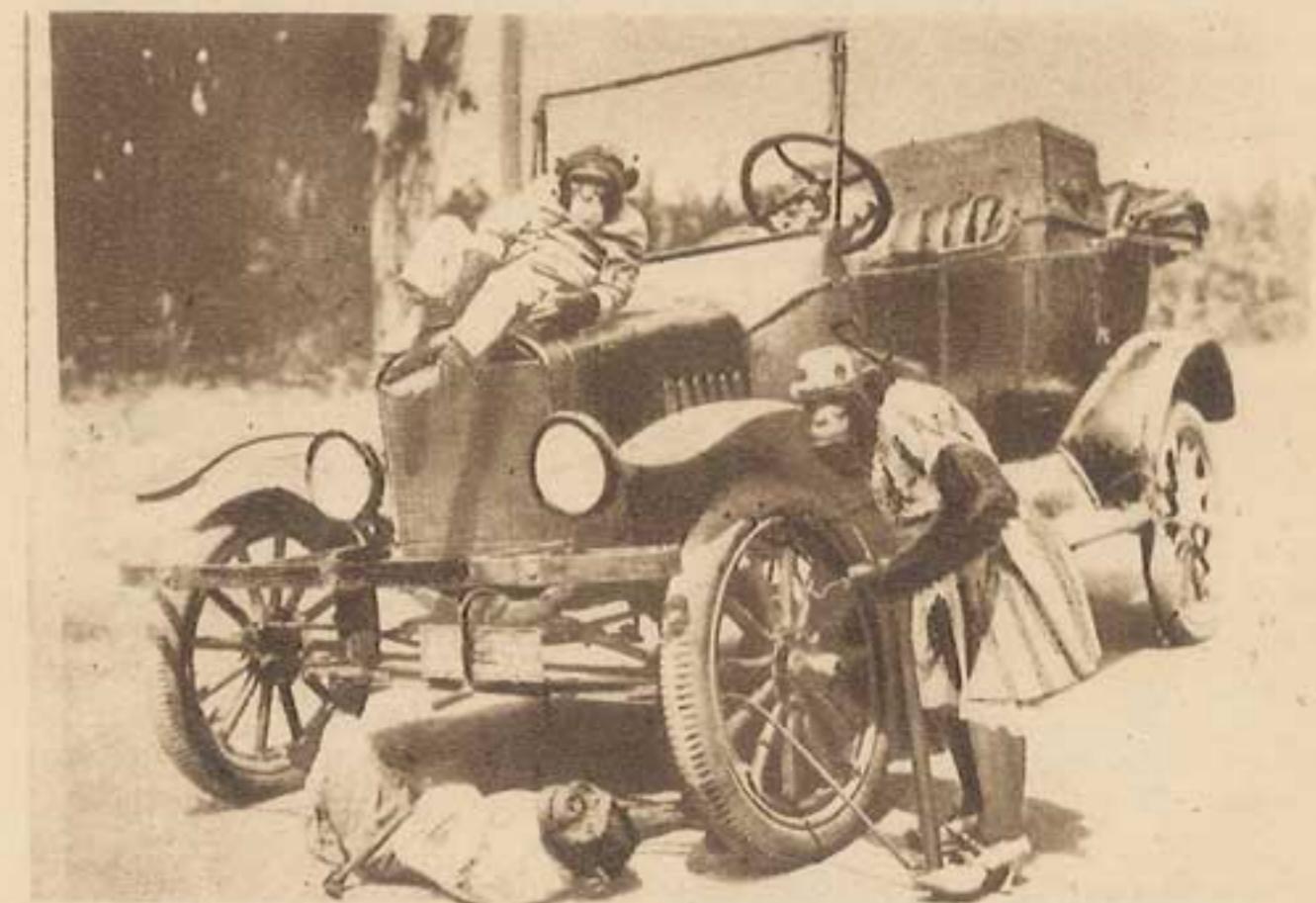
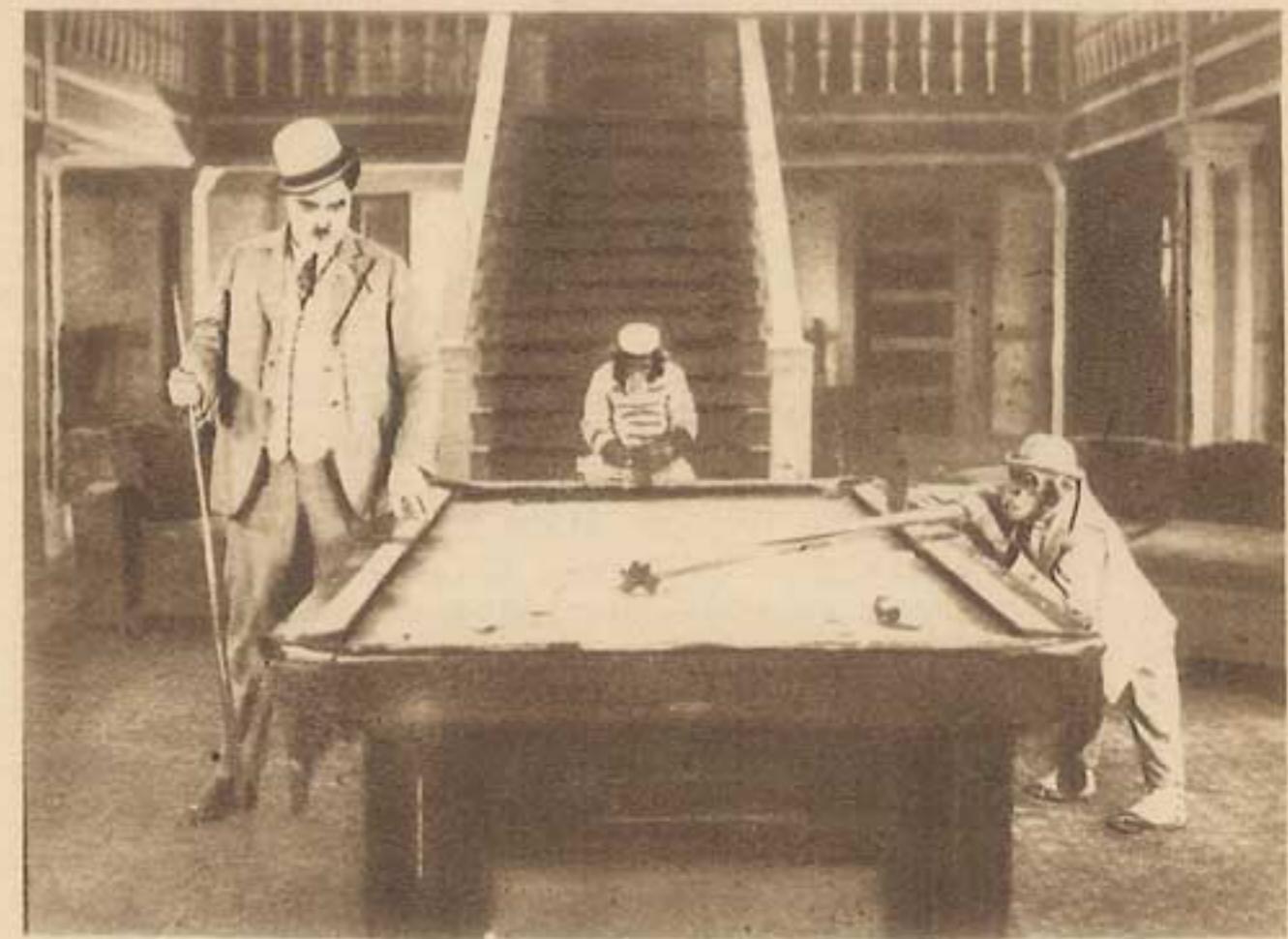
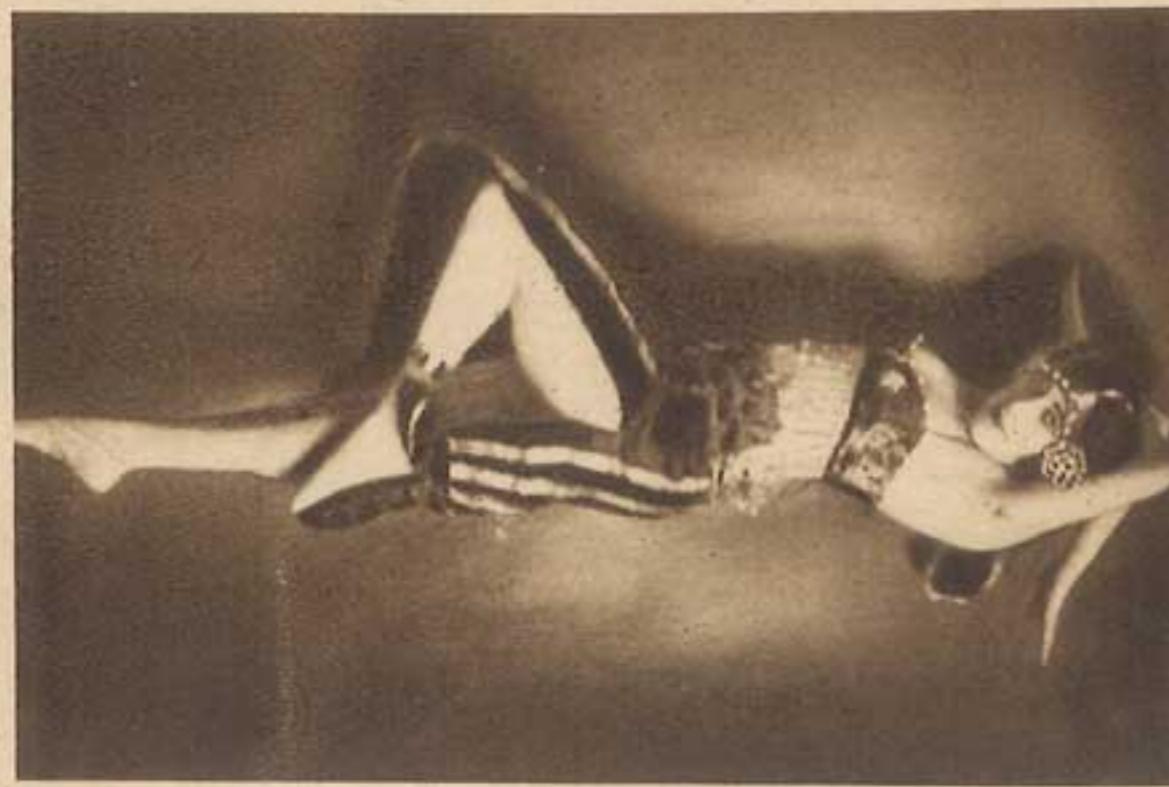
Сарајевско Нар. Позориште

Пре десетак дана дата је у Сарајевском Народном Позоришту премијера Ибзенове „Хеде Габлер“. Критика је, судећи према листовима, била подељена у два тabora. Једни веле да је премијера успела, други не.

Насловну улогу играла је г-ђа Жегалова.

Ипак, целокупна штампа признаје напор управе Позоришта, што покушава да подигне ниво репертоара одабраним комадима.

Они који се не виде: Одлични суплер београдског Народног Позоришта: Милан Марковић-Бадза. — Олга Соловјева, бив. члан београдског балета, ангажована је ове сезоне у Трсту.

Животиње на филму: Мајмуни као билиаристи и шофери у једном новом америчком филму.

Životinje na filmu: Majmuni kao igrači biljarda i šoferi u jednom novom američkom filmu.

Прво немачко позориште у Београду

Године 1857 у почетку месеца Јула дође из Загреба једна немачка трупа под управом директора Прајза, и поче давати представе у Шоповићевом купатилу. Али како у то време београђани нису много ни марили ни знали немачки језик, ово је позориште радило врло траљаво и брзо дошло до финансијског краха.

Неки наши омладинци из тог времена, који су волели позоришну уметност хтедоше да искористе ову прилику — када су већ имали пред собом организовано позориште — и да га преправе и посрбе, и тако омогуће Београду добру забаву. Та наша омладина наговори Прајза да се с њом удржи и да почне са њима да даје српске представе.

Први покушај испао је сјајно. Прва представа „Краљевић Марко и Арапин“ била је дупке пуна. Треба нагласити у исто време, и храброст наше ондашње омладине, да у време када су Турци били још господари Београда, дају комад „Краљевић Марко и Арапин“, где у двобоју са Турчином Ћаурин побеђује.

Да се до ове представе дође, највише је радио онда виђени омладинац Лаза Прапорчетовић, који се и примио главне улоге у том комаду. Убрзо по првој представи у ту глумачку дружину ступи толико амладинаца, Срба, да су они убрзо чинили већину трупе.

Директор позоришта Прајз, видећи да са оваквим мешовитим представима иде много боље но раније, када је на немачком језику давао представе пред празном салом, премести своје позориште из Шоповићевог купатила у Кнежеву Пивару. Београдска омладина охрабрена колосалном посетом у последње време, осети се најзад довољно сигурном да сама има своје позориште, истисне Немце и образује потпуно дилетанско друштво. Немајући позорнице омладинци се погоде с неким Елмајерем, те им он направи позорницу за тридесет цесар. дуката.

Одело и нешто декорација добије дружина из Крагујевца. То одело било је у ствари својина раније београдске позоришне трупе, која је играла у кафани „Јелен“, и кад та кафана настрада у оном чуvenом пожару, све спашене ствари поклонише крагујевачком позоришту.

Дилетанти добивши тако све што им треба, осетише потребу и за лепом завесом, и то за „српском главном завесу“. Лаза Прапорчетовић наручи дакле нашем већ онда познатом живописцу г. Стеви Тодоровићу, да изради завесу и тиме „колико учини српском позоришту, толико и леп спомен у тој завесом остави.“ За израду ове завесе Тодоровић је примио 60 цесар. дуката.

Дugo су се омладинци тога времена одушевљавали „лепотом идеја“ која је на овој зависи била представљена.

Ево једног описа те завесе:

„На завеси је био насликан гуслар седећи на стени с Музама наоколо, а пред њим су били на подножју стene анђел-

чићи, који су из извора истичућег из оне стene, вадили и један другом додавали школјке. С леве стране Вила, као посредница међу музама и народом водила је старца с дететом, а другом руком показивала му музе. За овима ишао је народ из Београда, а овај се видео из зачеља.“

Сама историја завесе интересантна је и вреди је забележити. Ево шта се вели о њој: „Наш је вештак радио на тој завеси у старом зданију по даној му мери; но кад је требало да је наместе, видело се, да је мера била нешто већа, те се тако завеса морала сузити. Тако је остао само један део од народа. Али кад је после Свето-Андрејске скупштине, — која је позорницу покварила и за своју потребу удесила, — нова позорница прављена, испадне случајно још мањи отвор но пре. Тако се главна завеса опет морала сећи. Тако отпадне сасвим народ и дете, а остане само Старац и Вила. С друге пак стране отпадне Полихимнија. Пошто се касније преместило у Сушићеву кућу у Космајској улици, и рђавом администрацијом пропадне позориште, буде и ова завеса узапићена од сопственика зграде Сушића, те је најзад нови закупници куће упропасте.“

Из рукописа, који је сачуван из године 1857, види се да је ова трупа давала у месецу Јуну исте године пет представа, а после продужила до пред саму Свето Андрејску Народну Скупштину, али какве су комаде давали не зна се више.

Тек од 31 октобра 1857 године, сачуван је списак даваних комада, међу којима су већина од Стерије Поповића, Малетића, Матеје Бана и других сада већ непознатих писаца. Од превода највише је даван Коџебу, а врло мало Шекспир (Ромео и Јулуја) и Волтер (Занра). Последња представа дата је 12 октобра 1858 године.

Од свих представа највећи је приход био 1801 грош или 356 динара и то за комад „Крстонощи“, за она времена најлепши комад и „касаштик“ без упоређења. Најмањи приход био је 80 гроша или 16 динара, и то за представу „Три пријатеља“.

Интересантно је забележити какво је било мишљење о тој позоришној трупи.

Ондашња наша тако звана „аристократија и богатије грађанство“ гледало је готово преко рамена на ту „детињарију“ млађих људи и чиновника, а само су средњи сталеж и сиротиња тражили духовне хране у позоришту.

И зато, што „више кругове“ није могла придобити за себе, ова позоришна трупа морала је убрзо пропasti.

Н.

Новосадско Народно Позориште

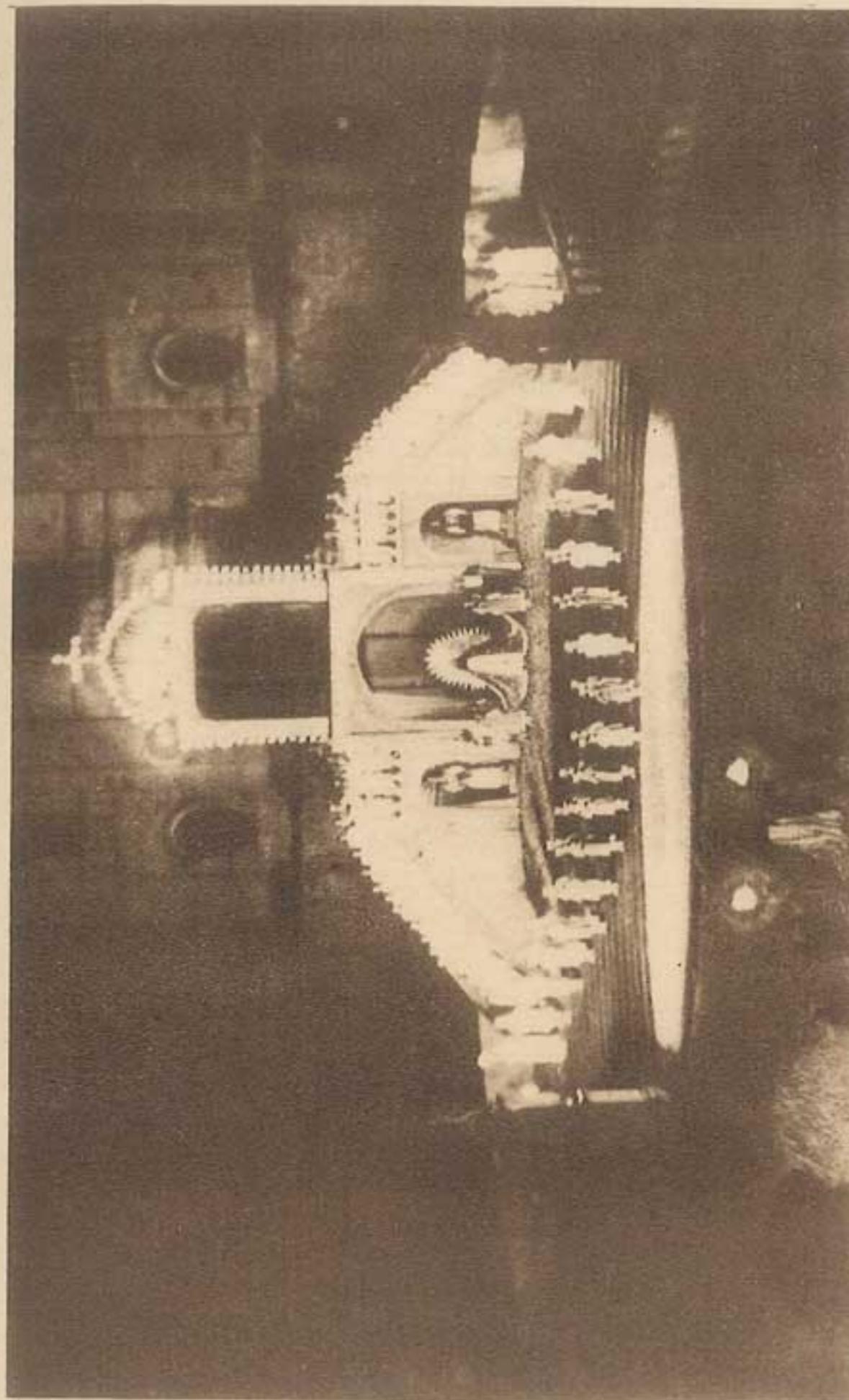
Пошлог понедеоника дата је у Новосадском Нар. Позоришту, премиера Софоклове «Антигоне» у преводу С. Пандуровића. Комад је интересантно режирао г. Верешчагин, а насловну улогу играла гђа Лескова. Успех је био задовољавајући. Од осталих истакли су се нарочито г.г. Спасић, Живановић и Стојчевић.

Филм у свету: Џеки Куган у пролазу кроз Будимпешту слико о
се у мађарском народном одјелу. — Лепа америчка филмска звез-
да Ш. Радон са својим омиљеним партнором слоном.

Film u svijetu: Jackie Coogan u prolazu kroz Budimpeštu fotografir-
ao se u mađarskom narodnom odjelu. — Ljepa američka filmska zvi-
žda Š. Razon sa svojim omljvenim partnerom slonom.

Svečane duhovne igre (misterije) pred semestenskom crkvom u Ajnandolu, у
Свећане духовне игре (мистерии) пред манастирском црквом у Ајандолу, у
Швајцарској, држе се у ноћи, а привукле су посету људи и пре-
дате.

Скобско Нар. Позориште

Лепа Јелена

Пре десетак дана дата је у Скопском Нар. Позоришту славна Офенбахова оперета „Лепа Јелена“, у укусној режији г. Верешчагина. Ова ствар имала је силног успеха прошле године, па ни ове сезоне није прошта слабије. Од извођача истакли су се неколико одличних чланова Скопског Позоришта, да би било неправедно не споменути њихов успех.

Пре свега гђа Дрјан у улози Лепе Јелене, са довољно грације и љупкости гласа, успела је да изазове симпатије. Она има темперамента, а то је важна чињеница да се на позорници постигне успех.

Г. Бранко Јовановић који је певао партију Париса, успео је да обрати пажњу на себе. Његов нешто слаби глас био је допуњен згодном и примамљивом игром. Нешто више мушких у интерпретацији не би било на одмет.

Г. Д. Димитријевић као Калкас, увек духоват и љубимац публике имао је успеха. Карикирања би само требао да се уздржи, јер то омета здрев и уметнички израз онога чега он има иначе у довољној мери.

Г-џа Надежда Замфировић, млада и талентована уметница у улози Ореста потврдила је још једном старе наде које се на њу с разлогом полажу. Мајушног и љупког тела пуног грације, она је за собом имала сву публику. Желело би се кад би г-џа Замфировићева могла отићи на коју од наших највећих позорница, да у вищем уметничком друштву усаврши се још боље, јер је опасност да овде не остане где је, па чак и закрјља без већих редитеља и драмских педагога. Г-џа Замфировић има чак редак таленат и за балет.

Остало је било пристојно. Скопско Позориште ради — то се види — али свој максимум даће када дође у нову зграду, чије се довршење жељно очекује за пролеће.

Х.

Мале вести

Нове драме на рејерароару

Народно Позориште у Београду спрема сада ова драмска дела: „Иванов“ од Чехова. Главну улогу игра г. Д. Милутиновић. Редитељ г. Ракитин.

„Смрт Мајке Југовића“ од И. Војновића. Мова подела и нов декор. Режија г. Исаиловића.

„Рука руку мије“ од Бенавенте. Превод Х. Давича. Режија г. Ракитина.

Разврсташавање глумаца

Разврсташавање чланова централних позоришта у краљевини, београдског, загребачког и Љубљанског, приводи се крају.

Ових дана ће Управа београдског позоришта поднети, према решењу Стручне Комисије, цео спремљени материјал за ратификацију.

Конкурс за декор „Смрт Мајке Југовића“

Управа, у циљу настојања да нови декори буду све бољи, расписали је конкурс својим позоришним сликарима за најбољи нацрт декора и костима за Војновићеву драму „Смрт Мајке Југовића.“

Примећује се јако интересовање за резултат овог конкурса.

Једна домаћа реприза

Ускоро ће се на београдској позорници дати једна домаћа реприза, „Голгота“, позната драма у три чина од Миливоја Предића.

Овом приликом можемо се с разлогом запитати, шта је са домаћом драмом? Неће ли ваљда и ова сезона проћи без и једног значајнијег домаћег новитета? Да ли је кривица до наше позоришне управе, или су слаба дела наших драмских писаца?

Г-ђа Попова јосћује

Г-ђа Попова примадона београдске Опere, дала је свој концерт 18 прошлог месеца у Ср. Карловцима, на коме је присуствовала и духовна делегација из Јусалима.

Идуће недеље г-ђа Попова путује у Осек, где ће певати Мињон и Неду у „Пајацима.“

Концерт г. Ријавца у Сарајеву

Сарајевски листови бележе да ће почетком Новембра, по свом доласку из иностранства, г. Јосип Ријавец, пређ. тенор београдске Опere, дати више концерата.

Гостовање г. Холодкова у Загребу

Познати баритон г. Холотков, пређ. члан београдске Опere гостовао је прошле недеље у Загребу у операма „Кнез Игор“ и „Пајаци“. Његове креације Кнеза Игора и Тонија познате су и увек успеле.

Загребачка критика са озбиљном похвалом бележи његово гостовање.

Идући број „Сомоедије“

„Поводом прославе четрдесетогодишњице г. Бранислава Нушића, цео ће идући број „Сомоедије“ бити посвећен животу и раду нашег прослављеног драматичара.

Пошто је прослава јубилеја одређена за 6 новембар, то ће и удући број „Сомоедије“ изузетно изићи из штампе раније, на дан прославе.

Душан Раденковић, пређ. члан Сарајевског Позоришта, новоангажовани члан Београдског Нар. Позоришта, имао је велики успех у улози Феофана Богомольца у комаду „Не уби“ од Андрејева.

Dušan Radenković, prijašnji član Sarajevskog Pozorišta, novoangažirani član Beogradskog Narodnog Pozorišta, imao je veliki uspjeh u ulozi Feofana Bogomoljca u komadu „Ne ubi“ od Andrejeva.

Одговорни уредник Никола Трајковић. Власник „Илустрација“ Београд-Загреб. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље у Београд, Космајска улица 22. „Макарије“ А. Д. Земун. — Odgovorni urednik Nikola Trajković. Vlasnik „Ilustracija“ Beograd-Zagreb. Godišnja preplata 180 dinara; polugodišnja 90 dinara; tromesečna 45 dinara. Preplata se šalje u Beograd, Kosmajска ulica 22. „Makarije“ A. D. Zemun.